

Podjetje Arcanum je digitaliziralo že 70 odstotkov vsebin v madžarskem jeziku, skupaj s časopisi, knjigami, zemljevidi in umetnostjo. Na voljo so vsem na svetovnem spletu.

Arhiv, težak več petabajtov, so zaradi varnosti in hitrega delovanja ne glede na število uporabnikov preselili v oblak, pojasnjuje direktor Előd Biszak.

stran 2

SLOVENSKA TERMINOLOGIJA

Prenovljeni slovar digitalnih izrazov

V agenciji iPROM so izdali posodobljeno, četrto različico slovarja digitalnih izrazov. Obsega več kot 700 izrazov, ki jih v vsakdanji komunikaciji uporabljajo strokovnjaki za trženje in digitalni marketing. Slovar spodbuja uporabo slovenske terminologije, omogoča lažje spoznavanje in daje dodaten digitalni pospešek. Na voljo je v tiskani in spletni različici ter za naprave s sistemom android ali ios tudi v mobilni aplikaciji. Na spletni strani lahko uporabnik išče prevode in opise izrazov s pogovornim botom iPROM digitalcheck ter prek klepeta tudi predlaga nove pojme za nadaljnjo obdelavo. **M. V.**

BANKA LETA 2020

Nagrada letos tudi Intesi Sanpaolo

Po izboru revije The Banker je banka zahodne Evrope za leto 2020 Intesa Sanpaolo Bank. To nagrado je prvič prejela italijanska banka. Mednarodna sodniška komisija je pri izboru upoštevala finančno uspešnost banke, ki se po več kazalnikih uvršča med najboljše v Evropi. Uspešna je bila tudi združitev z UBI Banco, s čimer je postala največja banka v Italiji in med največjimi v evrskem območju. Komisija je zlasti poudarila njeno vlogo pri podpori italijanskemu gospodarstvu in družbe med pandemijo. Priznanje odraža tudi prispevek Intese v Sloveniji, ki je »hitro mobilizirala svoje tehnološke spretnosti in finančno znanje ter sprejela ukrepe za zaščito in podporo zaposlenim in strankam,« so sporočili iz banke. **M. BI.**

**ZADNJE NOVICE
VAS DOSEŽEJO POVSOD.
DVAKRAT NA DAN.**

DELO E » I S P R E S

Snopič ureja

Damjan Viršek
pd@delo.si

naklada: 22.600

Mali čudež digitalizacije

Tehnologije V pol leta je poslovanje na splet preselilo več podjetij kot prej v desetih letih

Miran Varga

V začetku leta 2020 nihče ni vedel, kako se bo končalo, bilo je eno najbolj nepredvidljivih let v sodobni zgodovini. To smo občutili vsi – posamezniki in podjetja. Pandemija covid-19 je podjetja (pri)silila v digitalno preobrazbo poslovanja. Rezultati so zgovorni. Čeprav je koronavirus za zdravstvo prava mōra, je za digitalizacijo poslovanja in izobraževanja naredil pravcati mali čudež. Število podjetij, ki so zgolj

v zadnjih šestih mesecih poslovanje preselila na splet, je večje od števila podjetij, ki so spletno poslovanje pred tem uvedla v zadnjem desetletju.

Ironija? Podjetja so imela vse za digitalizacijo potrebne tehnologije sicer na voljo, a so potrebovala dodatno spodbudo, zakaj se jim sploh posvetiti. Na koncu je prišla brca v obliki višje sile. Iskanje izgovorov je zamenjalo iskanje (hitrih) rešitev. Digitalni darvinizem je namreč hud in bistveno manj prizanesljiv

od »klasičnega«. Če podjetje stranki ne dostavi odlične uporabniške izkušnje in izpolni pričakovanj, bo odšla drugam. Obstaja namreč veliko ponudnikov in/ali alternativ, kar so že spoznale številne banke, ko so v njihov svet vstopili tehnološko gnani tekmeči (podjetja fintech).

Z osvajanjem novih, celo prebojnih tehnologij pa tudi več podjetij ugotavlja, da je z njimi ne samo mogoče, temveč morda celo lažje dosegati konkurenčne prednos-

ti. Če imaš nekaj vrednega v očeh stranke/kupca, potem je to prednost pred tekmeči. Pa naj bodo to tehnološke rešitve ali kakovostni podatki, ki, ustrezno obdelani, prispevajo k boljšim informacijam ter poslovnim odločitvam. Vse je povezano.

Tudi v letu 2021 bo za podjetja vseh velikosti veliko na kocki. Gonilna sila razvoja poslovanja pa bodo še vedno tehnologije in podatki. Razkrivamo, na katere bodo stavili prihodnji zmagovalci.

► STRAN 4

Obeta se prevetritev na finančnem trgu

Odprto bančništvo Samo z odpiranjem navzven bodo banke relevantne v očeh strank

Miran Varga

V zadnjih letih se je industrija finančnih storitev razvila iz analogne v digitalno, zdaj je čas za naslednji korak. Tako imenovano odprto bančništvo bo poskrbelo za odpiranje bank navzven. To je edini način, da ostanejo relevantne v očeh strank. Še pred krizo zaradi koronavirusa se je industrija finančnih storitev hitro razvijala, kar sta spodbujala spreminjajoče se povpraševanje potrošnikov in povečana konkurenca med obstoječimi bankami in novimi prišleki, tako imenovanimi podjetji fintech. Svetovna pandemija je še pospešila ta razvoj – ljudi je prisilila v drugačne navade, pomemben del gospodarske dejavnosti je preusmerila na splet ter

povečala pripravljenost ljudi in podjetij za digitalno poslovanje. Banke hote ali nehote korakajo v tako imenovano odprto bančništvo, ki korenito spreminja bančne izkušnje. S pravilno izvedbo lahko odpre dostop do finančnih storitev veliko več ljudem, poveča izbiro za potrošnike, za banke in podjetja razširi nabor potencialnih strank, hkrati pa izboljša učinkovitost in znatno zmanjša operativne stroške bank. Finančni strokovnjaki menijo, da bo odprto bančništvo doobra prevetrilo panogo ponudnikov finančnih storitev, skupaj z digitalno preobrazbo pa bo že do konca desetletja poskrbelo za temeljito spremenjen pogled posameznikov in podjetij na bančništvo in finančne storitve.

► STRAN 3

Bančništvo in finančne storitve se pospešeno selijo na digitalne kanale, analogni pa skupaj z gotovino odhajajo v zgodovino. FOTO LEON VIDIC

Digitalni arhiv, težek več petabajtov

Elöd Biszak, Arcanum *Ena najboljših praks rabe tehnologij računalništva v oblaku je na Madžarskem*

- V desetih letih je podjetje digitaliziralo 70 odstotkov tiskanih vsebin v madžarščini.
- Oblak je kos obremenitvam podatkovne baze, saj samodejno vpreže več virov, ko jih potrebuje.
- Klasificiranje fotografij ob digitalizaciji opravlja napredni algoritem.

Miran Varga

Po zaslugi podjetja Arcanum, ki je poskrbelo za temeljito digitalizacijo vsebin v madžarskem jeziku, vključno s časopisi, knjigami, zemljevidi in umetnostjo, imajo naši vzhodni sosedje (in vsi drugi, saj je arhiv dostopen na spletu) na voljo enostaven elektronski dostop do arhivov madžarske kulture, zgodovine in dediščine. Elöd Biszak, direktor Arcanuma, nam je zaupal, kako jim je to uspelo.

Vaše podjetje je digitaliziralo madžarski arhiv tiskanih medijev. Kako obsežen je in kako dolgo je trajala digitalizacija?

Z digitalizacijo arhiva tiskanih medijev na Madžarskem se ukvarjamo že od leta 2010, v tem času pa nam je uspelo digitalizirati približno 50 milijonov strani, kar je po naši oceni kakih 70 odstotkov vseh tiskanih vsebin v madžarskem jeziku. Prav tako smo ponosni na inovativen spletni atlas mapire.eu, ki vsebuje tudi obdelane 3D-predstavitve zgodovinskih zemljevidov stare celine.

Koliko digitalnega prostora pa zasede arhiv, kakšen je Arcanum DigiTheca, in kje ga hranite?

Številke so precej impresivne, a ker gre za arhivske vsebine, skoraj vse hranimo v stisnjeni obliki, pri čemer smo že dosegli številko 250 terabajtov. Če bi arhiv digitalnih slik hranili v nestisnjeni obliki, bi bil verjetno 20-krat večji, torej bi se pogovarjali o petabajtih. Ker gre za arhivsko gradivo, ki je izjemnega pomena ne le za naše podjetje, temveč za celotno Madžarsko in Madžare po svetu, ga ne hranimo le lokalno, v našem podatkovnem centru, ampak tudi v oblaku ponudnika Amazon Web Services.

Kako pa ste spravili tolikšne količine podatkov v oblak? Mar res drži, da je najhitrejši način prevoz diskov s tovornjakom?

Drži. Tudi mi smo za 50 terabajtov podatkov uporabili storitev AWS Snowball. V velik in vrhunsko zaščiten

S številnimi nacionalnimi arhivi v regiji, tudi slovenskim, Arcanum že sodeluje, pravi Elöd Biszak.

Podjetje je digitaliziralo že približno 50 milijonov strani, skeniranje zahteva svoj čas, večji izziv je označevanje. FOTO MAGNETIC MCC/SHUTTERSTOCK

»V velik in vrhunsko zaščiten kovček smo zapakirali medije s 50 terabajti podatkov in ga poslali v podatkovni center. Preostale podatke smo več tednov nalagali na strežnike.«

kovček smo zapakirali medije z dragocenimi podatki in ga poslali v podatkovni center AWS. Preostale podatke pa smo več tednov nalagali na Amazonove strežnike. Tudi zdaj dopolnitve arhiva preprosto naložimo prek spletne povezave.

Koliko ljudi in kakšni strokovnjaki pa delajo pri tem projektu?

Pri digitalizaciji madžarskega arhiva tiskovin sodeluje 18 ljudi različnih profilov: programerji, tržniki, vzdrževalci ...

Se kdaj zgodi, da je velik naval uporabnikov, in kako skrbite za dosegljivost storitev?

Ob kakšnih odmevnih novicah smo že doživeli, da se je na našo stran zgrnila »cela država«. V preteklosti je v takšnih primerih stran delovala zelo počasi ali pa je naš strežnik celo pokleknil, zato smo se odločili, da arhiv preselimo v oblak. Tam je skalabilnost praktično neomejena, v oblaku se izpadi ne dogajajo, kar nas in uporabnike resnično veseli. Prav tako oblak rešuje izziv pasovne širine, saj uporabniki naših storitev veliko uporabljajo fotografije, pogon pa mora prikazati tudi več tisoč dokumentov v obliki PDF sočasno, na primer, ko uporabniki berejo digitalizirane časopise. Oblak je kos vsem obremenitvam podatkovne baze, saj samodejno vpreže več virov, ko jih potrebuje.

Kateri oblak oziroma oblačne storitve pa uporabljate?

Uporabljamo več oblakov oziroma oblačnih storitev. V Googlovem oblaku nam je všeč, da ima namensko strojno opremo za nevronske mreže, zato tam uporabljamo storitve za učenje algoritmov prepoznavanja vsebine, predvsem fotografij, za praktično vse drugo, od podatkovne baze do najrazličnejših orodij, pa uporabljamo Amazon Web Services.

Vas je bilo kaj strah selitve v oblak?

Ne. V oblak smo si želeli, saj je bila misel na to, da imamo na svoji lokaciji izjemen arhiv, strašljiva – kaj, če se mu kaj zgodi. Sedaj je ta arhiv tudi v oblaku, kjer je izdatno varovan. V primeru katastrofe pa

ga lahko povsem obnovimo v 24 urah.

Kako zahtevna pa je bila selitev?

Kot rečeno, je bil najzahtevnejši del selitev podatkov, ki je trajala več tednov. Spletno stran in spletne aplikacije pa smo preselili v enem dnevu. Že sicer imamo v podjetju napredno IT-okolje in strokovnjake, zato ob selitvi ni bilo nobenih težav.

Kako je videti digitalizacija na vaši strani? Mar zajamete digitalno vsebino in jo shranite v obliki slike ali pa na njej opravite še kaj drugega?

Najprej vsebino skeniram in besedilo optično prepoznamo s programom ABBYY Fine Reader, nato pa s programom Adobe Acrobat ustvarimo dvoslojne PDF-dokumente in kazala. Optično prepoznano besedilo nato analizira še algoritem za obdelavo naravnega jezika, ki izlušči ključne identitete, kot so imena oseb, krajev, pojme itn. Nevronske mreže, platforma Tensorflow in storitev Amazon Rekognition, opremljena s tehnologijami globokega in strojnega učenja, pa prevzamejo nalogo prepoznavanja in klasificiranja fotografij. Veste, veliko ljudi na naši strani išče zadetke tudi s pomočjo fotografij, na kar smo zelo ponosni, saj jim zagotavljamo izredno visoko natančnost rezultatov.

Pregovor pravi, da ena slika pove več kot tisoč besed. To drži tudi v vašem primeru? Kako zahtevna in časovno potratna sta digitalizacija in označevanje fotografij? Skeniranje vedno zahteva svoj čas. Večji izziv je označevanje, saj smo

si ljudje različni. Isto sliko lahko opišemo drugače, saj ima več pomenov, dva zaposlena bosta lahko postregla z različno razlago vsebine in različnimi oznakami. Prav zato smo to področje – klasifikacijo fotografij – zaupali naprednemu algoritmu. Ta deluje na temelju pravil in natančno pojasni, zakaj je katero fotografijo označil tako, kot jo je. V podatkovni bazi imamo danes okoli 600.000 fotografij, natančnost iskanja po njih pa je prav tako zelo visoka. V pisarni smo že doživeli, da smo ljudem kazali, kako deluje prepoznavanje fotografij na njih samih in se kakšnemu posamezniku opravičili za »zgrešen« zadetek, saj je npr. kakšna fotografija močno odstopala – a je potem obiskovalec potrdil, da je to res on in da ima algoritem prav.

Kako pa je z monetizacijo arhivskih vsebin, je donosen posel?

Imamo dobrih 100.000 registriranih uporabnikov in 10.000 naročnikov na vsebine. Iskanje po vsebini, tako po besedilih kot fotografijah in zemljevidih, je brezplačno, za poglobljen vpogled pa so uporabnikom na voljo različne naročnine, od kratkoročnih do dolgoročnih. Sodimo med sto najbolje obiskanih spletnih strani v državi.

Pa je vaš poslovni model mogoče »izvoziti«?

Mogoče ne ravno poslovni model, saj ima danes večina držav že svoje digitalne nacionalne arhive, s številnimi v regiji, tudi slovenskim, že sodelujemo. Lahko pa izvozimo tehnologije iskanja, prepoznavanja vsebin, to je tudi naš cilj. Z njimi načrtujemo širitev v druge države.

E-nakupovanje je zdaj še varnejše

Plačevanje Po novem lahko spletna plačila opravimo samo z varnejšo napredno, večslojno avtentikacijo

- Uporabnik mora za potrditev spletnega plačila uporabiti dva neodvisna elementa.
- Potrjevanje bo potekalo prek aplikacij za mobilno bančništvo ali mobilnih denarnic in ne več po SMS.
- Že 76 odstotkov Slovencev nakupuje po spletu.

Vinko Seliškar

Preteklo leto je postavilo marsikateri mejnik. Močno spremenjeno družabno življenje in poslovanje podjetij v času virusne pandemije sta vplivala na številne navade ljudi. Kot razkriva sveža raziskava Masterindex, že več kot tri četrtine Slovencev nakupuje po spletu. Ob tem 88 odstotkov spletnih kupcev meni, da je takšen način varen. In še bolj varen bo.

Močna avtentikacija za vse

Direktiva o plačilnih storitvah (PSD2), ki je v slovensko zakonodajo prenesena v zakonu o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih, bankam med drugim z novim letom nalaga, da na spletnih prodajnih mestih, ki uporabljajo storitev varnega spletnega nakupovanja, omogočijo tako imenovano močno avtentikacijo, ki zagotavlja manjše tveganje goljufij. Spletna plačila se lahko opravijo zgolj z napredno avtentikacijo uporabnika, ki je večslojna. Uporabnik mora za

Obdelovanje podatkov pri potrjevanju pristnosti s prstnim odtisom bo potekalo na uporabnikovi mobilni napravi, banki se ti podatki nikoli ne posredujejo. FOTO RONSTIK/SHUTTERSTOCK

potrditev spletnega plačila uporabiti dva neodvisna elementa, pri čemer lahko izbira med več različnimi. In sicer nečem, kar uporabnik ve, nečem, kar uporabnik ima, in nečem, kar uporabnik je. Končni rezultat teh elementov ustvari šifro za avtentikacijo oziroma potrditev transakcije. Z avtentikacijo z biometričnimi podatki (na primer s prstnim odtisom ali prepoznavo obraza) se ti podatki obdelajo izključno na mobilni napravi uporabnika, torej se banki nikoli ne posredujejo.

Namesto SMS mobilne aplikacije

Dosedanja praksa avtentikacije s poslanimi podatki po kratkih sporočilih SMS bodo zamenjali drugi mehanizmi, saj sporočila SMS ne veljajo za varen kanal. Morebitni napadalci jih lahko z dokaj poceni tehnično opremo mimogrede prestrežejo in zlorabijo. V prihodnje bo zato potrjevanje spletnih nakupov pretežno potekalo prek aplikacij za mobilno bančništvo ali mobilnih denarnic, na kar so se do-

mače banke v zadnjih mesecih preteklega leta pospešeno pripravljale.

Rast mobilnega plačevanja

Večina anketiranih v raziskavi Mastercarda meni, da bodo v naslednjih petih letih mobilne naprave in plačilne kartice prevladovali na področju plačil. To potrjuje tudi upad deleža ljubiteljev gotovine, teh je bilo leta 2020 le še 32 odstotkov, še leto prej pa so z gotovino v povprečju plačevali štirje izmed desetih državljanov Slovenije. Tehnološko

naprednih osem odstotkov anketiranih pričakuje, da bodo v prihodnje večinoma plačevali z nosljivimi napravami (ure, zapestnice). Narašča tudi delež tistih, ki bi bili pripravljene povsem nadomestiti klasična plačila s plačili prek mobilnega telefona, saj je takšnih že več kot tretjina.

Vedno več obročnih nakupov

Kar dvakrat več Slovencev v novo leto vstopa v slabši finančni kondiciji kot leto prej. Povečal se je tudi delež tistih, ki letos pričakujejo poslabšanje svojega finančnega stanja – težje finančne razmere pričakuje vsak četrty. Vse to potrjuje statistika, saj trgovci in banke prav tako zaznavajo rast obsega obročnih nakupov.

»Deželna banka Slovenije pri izvajanju spletnih nakupov že zagotavlja močno avtentikacijo stranke s pomočjo enkratnega gesla, ustvarjenega na podlagi pozivne številke z uporabo generatorja enkratnih gesel in plačilne kartice ter vnosom številke PIN, kar je skladno z zahtevami PSD2. Stranke ta način prijave poznajo in uporabljajo že leta pri spletnem nakupovanju, tako da se zanje uporabniška izkušnja ne spreminja. V ponudbi pa imamo tudi kreditno kartico Activa Mastercard z možnostjo vklopa plačila na obroke – ta pride prav ravno takrat, ko moramo nujno opraviti kakšen nakup, pa nimamo dovolj sredstev na računu,« je povedala Tatjana Bole Pirc, direktorica Sektorja za plačilni promet v DBS.

Uspeh bodo krojile praktične inovacije

Banke Strokovnjaki svetujejo, da se odprtega bančništva lotijo čim prej, najprej z enostavnimi storitvami

- Pasivne in spremembam nenaklonjene banke bodo odšle v pozabo.
- Večina bank ima za naložbe na voljo od 50 do 100 milijonov evrov na leto.
- Leta 2019 je 69 odstotkov bank okrepilo partnerstva s podjetji fintech, večina sodeluje z več kot enim.

Miran Varga

Raziskava podjetja Tink ugotavlja, da je bilo odprtemu bančništvu konec leta 2020 naklonjenih 61 odstotkov bank. Te si od novih bančnih časov, ko lahko z računi uporabnikov upravljajo tudi ponudniki različnih plačilnih in finančnih storitev, obetajo predvsem ustvarjanje dodane vrednosti z novimi pristopi. Ti so nujna. Pasivne in spremembam nenaklonjene banke bodo namreč zaostale z razvojem ponudbe in odšle v

Banke si od novih časov obetajo povečanje dodane vrednosti.

pozabo. Ne glede na to, ali strategija bankam narekuje hitro ali počasno odzivanje na novosti na trgu, je jas-

no, da se sprememba za opazovalce dogajanja ne bo dobro končala. Strokovnjaki zato bankam svetuje-

jo, da se odprtega bančništva lotijo čim prej, najprej z bolj enostavnimi storitvami in nato nadaljujejo proti kompleksnejšim.

Denar za spremembe imajo

Omenjena raziskava ugotavlja, da imajo evropske finančne institucije dovolj denarja za razvoj novih storitev in poslovnih modelov, večina anketiranih bank je namreč potrdila, da ima za bančne naložbe na voljo od 50 do 100 milijonov evrov na leto, pri čemer jih kar 45 odstotkov navaja, da ta vrednost presega 100 milijonov. Pričakovati je, da bodo banke pri uvajanju novih storitev najprej uporabile taktiko obiranja nižje ležečih sadežev in se bodo lotile tistih komercialnih priložnosti, ki ne zahtevajo velikega vložka (v denarju, znanju in tehnologiji) ter dajejo hitre rezultate. Prav tako je pričakovati, da bodo tudi same postale ponudnice finančnih in plačilnih storitev. A to bo časovno omejeno.

Trg si želi inovacij

Uspeh odprtega bančništva bodo dolgoročno krojile pomenljive in praktične inovacije. Za te pa so v zadnjih letih skoraj izključno zaslužna tehnološko dobro podkovanata podjetja fintech, ki bankam na vsakem koraku kažejo, kako zastarele so. In ker imajo denar, se številne preprosto odločajo za to, da obetavna podjetja fintech spravijo pod lastno streho ter njihovo tehnologijo spremenijo v del svoje ponudbe. Ta pristop bo zelo verjetno ostal tudi v prihodnje, banke pa se upravičeno bojijo, da bi nekaterim fintechom uspelo izredno hitro toliko zrasti, da bodo povsem neodvisni in bodo postali neusmiljeni tekmeči. Takšne ambicije ima vedno več tovrstnih podjetij, zato se ne prodajajo zlahka, še manj pa za nizke zneske. Kaj preostane bankam? Sodelovanje s »sovražnikom«. Leta 2019 je kar 69 odstotkov bank okrepilo partnerstva s podjetji fintech, večina bank danes že sodeluje z več kot enim.

Razvoj novih tehnologij se ne ustavlja.

Tehnologije za leto 2021 in prihodnost Omrežja 5G bodo pomagala uresničiti potencialne druge tehnologije

- Z internetom vedenj podjetja spremljajo vedenje potrošnikov in strank.
- Pomembno bo zagotavljanje varovanja digitalnih virov ne glede na lokacijo in napravo.
- Podjetja bodo vlagala predvsem v robotsko avtomatizacijo procesov.

Miran Varga

Po več letih obljub, obetov in slikanja tehnološko gnane prihodnosti bomo leta 2021 tudi v Sloveniji dobili omrežje 5G, ki bo postavilo temelje za številne nove rešitve in poslovne modele. O tem, kako nujna je hitra in zanesljiva povezava, smo se lahko prepričali v preteklih mesecih. Ko so digitalno sodelovanje, delo na daljavo in videokonferenice postali del našega življenja, smo morali najti načine za zagotavljanje odlične povezanosti. Telekomunikacijskim podjetjem je bilo že zgodaj

Platforme CDP obvladajo zbiranje in urejanje podatkov iz različnih virov, ki jih nato v prilagojeni obliki servirajo tistim, ki imajo do njih dostop. FOTO WICHY/SHUTTERSTOCK

jasno, da je omrežje 5G prava pot, saj bo v praksi pomagalo uresničiti številne potencialne druge tehnoloških področij, npr. interneta stvari. Katere tehnologije bodo podjetja še privlačile leta 2021 (in v prihodnjih letih)?

Platforme za upravljanje podatkov strank

V zadnjih nekaj mesecih smo pričali porastu platform za upravljanje podatkov strank (CDP). Ni namreč lahko organizirati razdrobljenih podatkov iz več virov. Za učinkovito delovanje podjetja potrebujejo ustrezno urejene podatke. V nedavni študiji podjetje IBM ugotavlja, da t. i. slabi podatki ameriška podjetja letno stanejo približno tri milijone dolarjev, zato je treba to področje čim prej urediti. Platforme CDP obvladajo zbiranje in urejanje podatkov iz različnih virov, ki jih nato v obliki, ki je prilagojena posameznemu uporabniku ali delovnemu mestu, servirajo zaposlenim oziroma tistim, ki imajo do njih dostop (tudi drugim sistemom in aplikacijam v podjetju).

Z vsakim valom več izzivov za podjetnike

Povpraševanje Gradnje, obnove ter poslovne storitve najbolj odporne proti virusu

- Vladni odloki o ustavitvi javnega življenja, prepovedi ali omejitve prodaje so načeli trg storitev.
- Oktobra so podjetja ustvarila 8,7 odstotka manj prihodkov kot isti mesec lani.
- Prvi in drugi val koronavirusa sta približno enako vplivala na povpraševanje po poslovnih storitvah.

Jože Polh, M. Bi.

Medtem ko se številna podjetja, obrtniki in podjetniki ukvarjajo s tem, kako ohraniti in razvijati posel v času omejitve, tudi država na blagajna izgublja prispevke in davščine. Ker bodo sveži statistični podatki o stanju domačega gospodarstva in podjetništva na voljo šele v prihodnjih mesecih, smo za bolj ažuren vpogled v to, kako koronavirus vpliva na podjetništvo in gospodarstvo, uporabili kar statistične podatke spletnega portala *Omisli.si*, ki pametno povezuje stranke in preverjene ponudnike storitev (teh je zdaj približno 6000). Na tej strani so namreč analizirali upad povpraševanja oziroma (novih) projektov, ki jih stranke načrtujejo. Vladni odloki o ustavitvi javnega življenja in prepovedi prodaje nekaterih storitev so vsekakor dodobra načeli trg storitev.

Različne razmere po panogah

Pomladne omejitve oziroma t. i. prvi val epidemije so podjetniki nekako prestali, saj je sledil velik odboj povpraševanja, ki ga je zavrlo šele poletje in z njim čas dopustov (ali koriščenja bonov). V drugem valu, jeseni, so, vsaj po podatkih *Omisli.si*, pritiski na podjetnike, sploh tiste, ki uradno ne morejo/smejo izvajati svojih dejavnosti, še hujši. Nič kaj dobro se ne piše tudi podjetnikom, ki lahko svojo dejavnost opravljajo v omejenem obsegu. Organizatorji porok in spremljevalnih storitev so tako lani jeseni doživeli skoraj osemkratni upad povpraševanja v primerjavi z aprilom lani, podobno se je godilo ponudnikom osebnih storitev (osebni trenerjem, fitnesom itn.).

Zahrbtnemu virusu očitno še najbolj kljubuje področje gradnje in obnove. »Slovenci veliko bolj cenimo neposredno okolje in dom, saj se zdaj dobro zavedamo, da bomo v prihodnje doma preživeli več časa. Prepoved prodaje obrtniških storitev so ljudje izkoristili za načrtovanje

Prepoved prodaje obrtniških storitev so ljudje izkoristili za načrtovanje projektov za čas, ko bodo dela spet mogoča.

Spreminjajočim se razmeram so se hitro prilagodili ponudniki poslovnih storitev, predvsem tistih, ki jih je mogoče opravljati na daljavo. FOTO RAWPIXEL.COM/SHUTTERSTOCK

projektov za čas, ko bodo dela zopet mogoča,« so zapisali na *Omisli.si*.

Spreminjajočim se razmeram so se dobro in hitro prilagodili ponudniki poslovnih storitev, predvsem tistih, ki jih je mogoče opravljati

na daljavo – npr. računovodstvo, svetovanje, zavarovanje, grafično oblikovanje, lektoriranje besedil, oglaševalske storitve, pisanje besedil, poslovni programi, piar/odnosi z javnostmi, pravne storitve, pre-

vajanje in podobno. Pri poslovnih storitvah na portalu *Omisli.si* niso zaznali večjih sprememb, le dokaj običajna sezonska nihanja. Prvi in drugi val koronavirusa sta približno enako vplivala na povpraševanje po poslovnih storitvah.

Nepremičninski trg živahnejši kot lani

Razmere kažejo tudi statistični podatki o prihodkih v panogah. Statistični urad je nazadnje objavil podatke za oktober (vladni ukrepi drugega vala so začeli veljati zadnji teden tega meseca), kjer ugotavlja v povprečju 0,7 odstotka manj prihodkov na mesec v storitvenih dejavnostih, pri čemer je bilo v gostinstvu teh kar 35 odstotkov manj v primerjavi s septembrom. O odstotku nižjih prihodkov so poročali v informacijskih in komunikacijskih dejavnostih, v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih so bili prihodki 0,8 odstotka nižji. Višji prihodek od prodaje storitev kot septembra so ustvarili v poslovanju z nepremičninami (+ 11 odstotkov) in v dejavnosti prometa in skladiščenja (+ 1,1).

V primerjavi z oktobrom 2019 je bil celoten prihodek od prodaje storitev nižji za 8,7 odstotka, v gostinstvu za 43 odstotkov, v potovalnih agencijah pa kar za 88 odstotkov. V poslovanju z nepremičninami in IKT-dejavnostih so poslovali boljše kot lani v istem mesecu, in sicer so ustvarili 14 oziroma 1,3 odstotka več prihodkov.

Krojile bodo našo prihodnost

Internet vedenj

Internet vedenj, označen s kratico IoB, je trend, ki prihaja in o katerem boste letos še veliko brali. Podjetja vse pogosteje izkoriščajo tehnologije za spremljanje vedenja potrošnikov in strank. Ne le da sledijo našim nakupovalnim navadam in lokaciji, prebojne stvari obljudlja tudi tehnologija za prepoznavanje obraza in našega razpoloženja. Napoved analitskega podjetja Gartner je malodane strašljiva – do leta 2025 bo več kot polovica svetovnega prebivalstva »nadzorovana« s katerim izmed orodij IoB.

Skrb za kibernetsko varnost

Okrepljene dejavnosti kibernetskih kriminalcev so zahtevale jasen odziv podjetij. Po vzoru enostavnega prehajanja med mobilnimi in drugimi brezžičnimi omrežji si želijo ponudniki varnostnih storitev zagotoviti tudi varovanje digitalnih virov – ne glede na lokacijo in/ali napravo. To bo še kako pomembno za zagotavljanje varnega poslovanja v času, ko zaposleni delajo (večinoma) na daljavo in iz različnih naprav, kar so

varnostni strokovnjaki v preteklosti upravičeno primerjali z zahtevo po varovanju več deset ali sto podružnic podjetja.

Zasebnost in zaupanja vredno računalništvo

Zares zaupanja vredno računalništvo vključuje šifriranje v celoti digitalnih procesov in ne zgolj podatkov. To ustvarja dodatne plasti varnosti, ki pomagajo zaščititi občutljive podatke. Pričakovati je, da bodo podjetja

Čeprav ni pričakovati, da bodo kvantno računalništvo kmalu množično uporabljala vsa podjetja, bodo vodilna v posameznih panogah preizkušala, kaj lahko s tem pridobijo.

letos in v prihodnje namenila vse več pozornosti (in sredstev) varovanju zasebnosti in uvajanju zaupanja vrednega računalništva.

Pomembna je skupna izkušnja

Po desetletju poudarjanja pomembnosti uporabniške izkušnje in občasnem omenjanju izkušnje zaposlenih bomo letos dobili novo skovanko – skupno izkušnjo. T. i. *total experience* (TX) bo merilo, ki bo upoštevalo tako uporabniško izkušnjo kot izkušnjo zaposlenih. Ker je večina interakcij danes virtualnih, porazdeljenih in mobilnih, je pomembno, da podjetje poskrbi za ustrezno TX-strategijo, če hoče ohraniti stranke in privabiti dobre kadre.

Umetna inteligenca

Uvajanje rešitev, podprtih s tehnologijami umetne inteligence, se bo nadaljevalo, saj je zdaj že jasno, da izboljšujejo poslovanje podjetij. Strojno učenje je lani dobilo neverjeten pospešek in zagon. Umetna inteligenca ne pomaga le pri boljšem razumevanju vedenja strank, temveč

lahko prevzema tudi druge poslovne naloge. Analitiki ocenjujejo, da bo skoraj polovica podjetij, ki uporabljajo umetno inteligenco, svoje naložbe vanjo letos še povečala.

Hiperavtomatizacija

Vlagala bodo predvsem v t. i. robotsko avtomatizacijo procesov (RPA). Ta bo glavno tehnološko orodje, na katero se bodo podjetja osredotočila. Iz avtomatizacije, ki temelji na posameznih opravilih oziroma delovnih nalogah, se bo fokus premaknil na avtomatizacijo na podlagi procesov. Programski roboti bodo v poslovnih okoljih poskrbeli za pristno hiperavtomatizacijo in dvig učinkovitosti na novo raven. Tudi in prav zaradi sodelovanja z zaposlenimi.

Kvantno računalništvo

Kvantno računalništvo je pomagalo pri obvladovanju pandemije covid-19, predvsem pri upravljanju njenega širjenja, iskanju možnih cepiv in razvoju zdravstvenih rešitev. Čeprav ni pričakovati, da bodo kvantno računalništvo kmalu mno-

3

bilijone dolarjev vsako leto stanejo slabi podatki ameriška podjetja

žično uporabljala vsa podjetja, bodo vodilna v posameznih panogah preizkušala, kaj lahko s tem pridobijo.

Poslovanje kot sestavljanje legokock

Iskanje recepta za poslovni uspeh vse bolj pomeni iskanje prave kombinacije ljudi in tehnologij. Večina podjetij ne razvija lastnih programskih in drugih rešitev niti ne obvlada analize podatkov, ki jih ima na voljo, temveč to prepušča drugim ponudnikom in storitvam. Zato je toliko bolj pomembno iskanje idealne tehnološke kombinacije za posamezno podjetje, takšne, ki mu bo omogočila boljši dostop do spreminjajočih se podatkov, boljše odločanje in uporabo poslovnih aplikacij.

Nova slovenska platforma za druženje

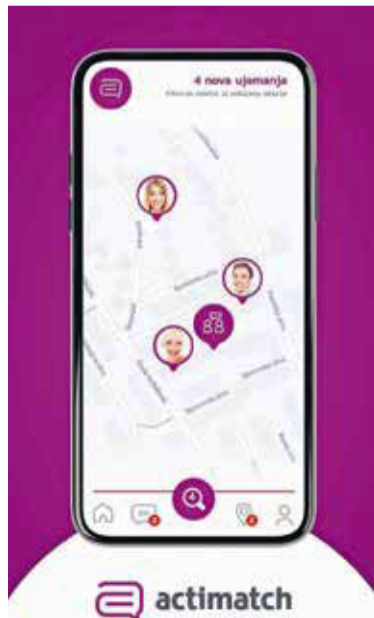
Actimatch Namenjena je povezovanju ljudi s podobnimi interesi

Vinko Seliškar

Ukrepi omejitve gibanja in izolacija so najboljši preizkus, koliko »družabnosti« nam resnično lahko ponudijo družbena omrežja, pravijo snovalci slovenske platforme Actimatch. Gre za omrežje, ki temelji na ustvarjanju pravih prijateljstev, ne na površinskih stikih, ter omogoča enostavnejše iskanje družbe, dogodkov ter prijateljev s podobnimi interesi. »Kdo so ljudje, ki nas dodajajo na družbenih platformah, kateri so njihovi interesi, kaj počnejo v življenju in kakšne so njihove navade? Ni platforme, ki bi olajšala spoznavanje ljudi in nas spodbujala k druženju v živo,« razmišlja Urban Ferčec, idejni snovalec platforme. »Zato smo pred dvema letoma začeli ustvarjati Actimatch. Glavni namen je personalizirano iskanje ter povezovanje ljudi s podobnimi interesi in druženje na dejanskih dogodkih, ki jih lahko v aplikaciji enostavno ustvarite in povabite nanje še svoje prijatelje.«

Posebnost platforme je, da je bistvo dogajanja preseljeno na zemljevid, ki uporabniku v njegovi bližini prikazuje dogodke s področij, ki so mu zanimiva in se jih lahko udeleži. Omogoča tudi pogovore z novimi prijatelji, in to tudi v skupinah ter na dogodkih. Na uporabniškem profilu ni poudarek na njegovi profilni sliki, temveč na interesih,

opisu ter drugih lastnostih, na podlagi katerih si želi ustvariti pristnejše in trajnejše povezave med ljudmi. »Naš cilj je ustvariti varno in odprto omrežje za povezovanje,« pravi Matej Žnidarič, soustvarjalec platforme, ki s sodelavci pripravljata tudi mobilno aplikacijo za ios. »Nestrpno čakamo konec pandemije, ko bo naša platforma lahko povsem zaživela in omogočila to, za kar je bila narejena – povezovanje ljudi onkraj ujetništva zaslonov.«

Aplikacijo so ustvarjalci testirali z 200 uporabniki. FOTO ACTIMATCH

Kartica z obroki vedno pri roki.

Privoščite si več – plačilo nakupa razdelite, na kolikor želite z obročno kartico **Activa Mastercard®**.

DEŽELNA BANKA SLOVENIJE

vedno blizu

DELNIŠKI TRG

Kljub tveganjem delniški trgi ostajajo zanimivi

Večja likvidnost, šibkejši dolar, ležarine in inflacijsko tveganje so voda na mlin rasti v letu 2021.

Lojze Kozole
Ilirika BPH

Za nami je leto, v katerem se je z obsežno širitveno denarno politiko centralnih bank in precedenčnimi fiskalnimi spodbudami držav za blažitev negativnih ekonomskih učinkov epidemioloških razmer krepko povišala likvidnost. Agresivno denarno ekspanzijo je vodil Fed, sledile so mu druge pomembnejše centralne banke po svetu, med njimi ECB. Rezultat v ZDA je, da se je število enot likvidnih dolarjev (M2 denarja) v letu 2020 povišalo za 24 odstotkov, na območju evra se je povečalo za desetino. Mnogo krepkejša denarna širitev v ZDA je najpomembnejši dejavnik, ki pojasnjuje povečanje razmerja med evrom in dolarjem za devet odstotkov, od tega za pet odstotkov samo v zadnjem četrtletju.

Če bi se hitrost apreciacije evra v primerjavi dolarjem še stopnjevala, v letu 2021 lahko pričakujemo, da bo ECB še znižala ključno obrestno mero z zdajšnjega minus 0,5 odstotka. Kot je dejal Philip Lane, glavni ekonomist pri ECB, je še prostor za to. Rezultat aktualnih monetarnih politik v Evropi in ZDA bo najverjetneje povišanje ležarin v območju evra, ob znižanju brezposelnosti in povečanju povpraševanja pa je možnost višje inflacije, še zlasti v ZDA. Vse to je voda na mlin rasti delniških tečajev v 2021.

Nekateri vlagatelji imajo sicer še vedno v portfeljih povečane deleže denarnih sredstev, saj so na trgu še številna tveganja, kot so nadaljevanje zgodbe z brexitom, potek cepljenja prebivalstva proti covidu-19 na globalni ravni in morebitni nevarnejši sevi virusa, morebitna neučinkovitost fiskalnih politik in s tem povezani stečaji malih podjetij. Tu so še vprašanja glede financiranja velikih deficitov v državnih proračunih. Najpomembnejše je, da bodo države evrskega območja uredile svoje bilance tako, da ne bomo znova prešli v obdobje zataganja pasov, kot je to veljalo več let po finančni krizi 2008.

Konec leta v zelenem

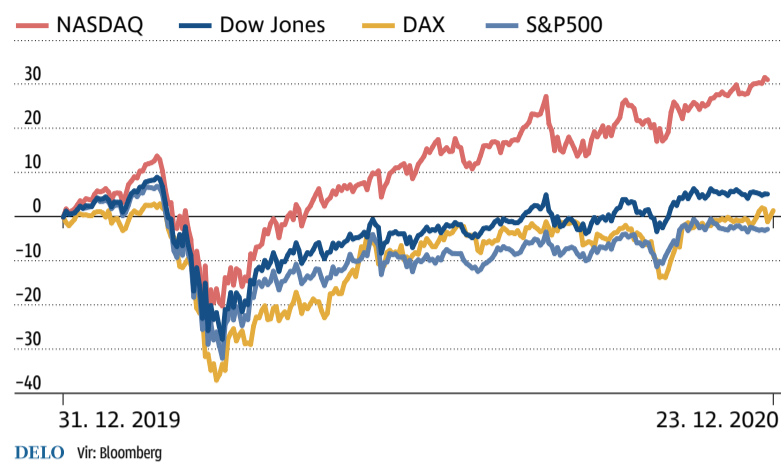
Kljub vsem naštetim tveganjem je Fed sredi decembra sporočil, da so glede na vsa obstoječa tveganja najbolj donosne ameriške banke oblikovale več kot dovolj rezervacij in da bodo v letošnjem prvem četrtletju lahko spet začele odkupovati lastne delnice. Ob tej novici so nemudoma poskočili delniški tečaji bank, kot so Goldman Sachs (+ 6 odstotkov), JPMorgan Chase (+ 5), Bank of America (+ 4) in Morgan Stanley (+ 8). Podobne skoke lahko pričakujemo pri cenah delnic evropskih bank, ko bodo v evropskem bančnem sektorju sproščene omejitve na izplačevanje dividend.

Globalni delniški trgi so leto 2020 končali pozitivno. Na to so vplivali sprejetje drugega stimulatívnega fiskalnega paketa v višini 900 milijard dolarjev, učinkovita cepiva in zmaga Joeja Bidna na ameriških predsedniških volitvah. V drugi polovici decembra se je optimizem še bolj razširil tudi na evropskih trgih, in sicer predvsem na krilih odobritve prvega cepiva proti covidu-19, ki je omogočila začetek cepljenja v EU. To pomeni, da bomo tudi v Evropi lahko omejitve odpravljali nekoliko prej, kot smo pričakovali še nedavno. Zavedati pa se moramo, da hitrost proizvodnje cepiv in novi sev virusa umirjata začetno navdušenje, ki smo mu bili priča na delniških trgih ob prvih novicah o učinkovitih cepivih.

Tudi pri novih ameriških spodbudah ni vse tako rožnato, kot se zdi, saj le tretjina od skoraj 900-milijardnega paketa predstavlja novo porabo, preostalo so nerazporejena sredstva dosedanjih stimulatívne ukrepov. Zamenjava administracije v Beli hiši sicer povečuje verjetnost za nove pakete spodbud, ob tem Bidnov prihod mnogi vlagatelji povezujejo z manj nepredvidljivimi potezami ameriške administracije. Te so v zadnjih letih povzročale večjo nihajnost na delniških trgih.

Delniški indeksi

vrednost v indeksnih točkah

DELO Vir: Bloomberg

Spomnimo se samo trgovinskih vojn in pritiskov na sicer neodvisno centralno banko v želji po šibkejšem dolarju.

Nekatere resda skrbi, da bi Biden z demokrati kmalu želel dvigovati davke, a teh težej prvotno leto skoraj zagotovo ne bo, saj se bodo tako v ZDA kot v Evropi morali osredotočiti na pospeševanje gospodarske rasti. Z nastopom Joeja Bidna je položaj prvega zakladnika ZDA zasedla nekdanja predsednica Feda Jenet Yellen. Mogoče je pričakovati, da bosta z aktualnim predsednikom centralne banke Jeromom Powellom začela politiko manj šibkega dolarja.

Okrevanje v obliki črke V

V letu 2021 bomo najverjetneje pričali višji globalni rasti, pandemija bo za seboj pustila višjo zadolženost v zasebnem sektorju in visoke proračunske deficite. Zdaj že lahko potrdimo, da v svetovnem gospodarstvu hodimo po poti okrevanja v obliki črke V, pri čemer so zaradi narave zdravstvene krize velike razlike med panogami. V večini gospodarstev, še posebno v Evropi, se bo zaposle-

nost počasi vračala na predkrizno ravni, kar pomeni, da lahko stimulatívne denarne politike pričakujemo še dalj časa. Na to kaže tudi decembrska okrepitev izrednega pandemičnega programa odkupov obveznic za 500 milijard evrov na 1850 milijard evrov, ki ga je ECB zdaj podaljšala vsaj do konca marca 2022. Fed je naznanil podobno, kar pomeni, da lahko pričakujemo šibak oziroma še šibkejši dolar, vse dokler ne bo ECB še dodatno znižala obrestnih mer. To je tudi zagotovilo za vlagatelje, da se v tem obdobju donosi na obveznice ne bodo povišali, kar bo še naprej povzročalo pozitivne cenovne pritiske na delniške tečaje tako na domačem kot na globalnih delniških trgih. Donos na netvegane obveznice bo tipično negativen. Španiji je decembra prvič v zgodovini uspelo izdati desetletne obveznice s povprečno negativno donosnostjo.

Glede na visoko likvidnost v globalnem finančnem sistemu, glede na ležarine, negativne obrestne mere in pričakovano visoko gospodarsko rast v 2021 so delniški trgi kljub višjim cenitvam zelo zanimivi.

Globalni delniški trgi so leto 2020 končali pozitivno. Optimizem se je povečal ob odobritvi prvega cepiva proti covidu-19. FOTO BLAŽ SAMEC

VROČA DELNICA

Zaradi velikih vlaganj v IT še konkurenčnejša

Banka JPMorgan Chase z redko videnimi toliko komplementarnimi storitvami, v takšnem obsegu in kakovosti.

Aleš Grbić
Sava Infond

JPMorgan Chase (JPM) je ena največjih in najbolj kompleksnih finančnih institucij v ZDA. Posluje v mnogih državah po svetu. Ne bomo se veliko zmotili, če rečemo, da je najdominantnejša banka v ZDA. Vodilni položaj ima na investicijskem področju, pri komercialnem bančništvu, bančnih storitvah za prebivalstvo, kartičnem poslovanju (predvsem kreditne kartice) ter upravljanju sredstev. JPM se je v finančni krizi leta 2008 odrezala precej bolje kot konkurenca, saj je bila pri poslovanju veliko bolj konservativna, imela je občutno kakovostnejši kreditni in naložbeni portfelj. Zato je lahko v tistem času prevzemala nekatere slabše

upravljanje ameriške banke. Od tod je izhajal njen slabši kreditni portfelj ter kasneje več pravnih poravn, ki so leta 2013 dosegle 13 milijard ameriških dolarjev.

Kot kaže, njeni izraziti konkurenčni prednosti, ki sta stroškovna učinkovitost ter visoki stroški za stranko ob zamenjavi banke, izhajata iz razmerij med obsegom poslovanja, prisotnosti na različnih segmentih bančništva ter dobrega upravljanja tveganj. Pot se zdi enostavna, a le malo drugih finančnih institucij je bilo uspešnih pri realizaciji podobne strategije. Tudi najboljše upravljanim bankam občasno spodrsne na spolzkem finančnem parketu, a kot kaže, je ravno JPM uspelo sestaviti

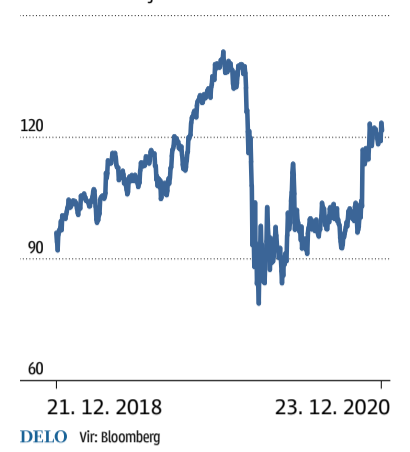
vse dele z občutno manj napakami kot konkurenci.

Stroškovna učinkovitost JPM izhaja iz treh glavnih dejavnikov: poceni depozitne baze, odlične učinkovitosti poslovanja ter konservativnega sklepanja poslov. Zadnji dejavnik so stroški regulative. Zaradi velikosti banke so njeni stroški pridobivanja novih strank relativno nižji kot pri konkurenci.

JPM precej pridobiva na ameriškem trgu, saj skoraj nihče ne ponuja tako komplementarnih finančnih storitev, in to v takšnem obsegu in kakovosti. Postala je največja banka tako po sredstvih kot depozitih, je največja izdajateljica kreditnih kartic ter druga največja glede na

JP Morgan

cena v dolarjih

JPMorgan Chase ima vodilni položaj na investicijskem področju, pri komercialnem bančništvu, bančnih storitvah za prebivalstvo, kartičnem poslovanju ter upravljanju sredstev. FOTO ERIC THAYER/REUTERS

obseg transakcij. Njena investicijska banka je vodilna na svetu po obsegu pobranih provizij. Med vodilnimi na svetu je tudi njena dejavnost posredovanja in poravn na segmentu naložb s fiksnim donosom, valut ter surovin. Ob tem še širi že tako obsežno in celovito dejavnost in mrežo komercialnega bančništva ter odpira nove poslovalnice na segmentu prebivalstva na rastočih trgih.

Obseg poslovanja ter različni viri prihodkov banki omogočajo, da lahko poveča stroške, ki bi nastali za stranke, če bi zamenjale banko. Tako ustvari več prihodkov na enoto tveganja kot manjša konkurenca, še pomembneje pa je, da provizije predstavljajo večji delež v prihodkih kot pri konkurenci. Velikost ji tudi omogoča visoke ter prilagodljive izdatke na področju informacijske tehnologije (IT), s čimer se bodo njene konkurenčne prednosti v prihodnje še hitreje povečevale.

OBVEZNIŠKI TRG

V pričakovanju rahlega okrevanja donosnosti

Letos lahko računamo predvsem na to, da bo manj (če sploh) »kapitalskih dobičkov« pri obveznicah.

Gorazd Belavič
Triglav Skladi

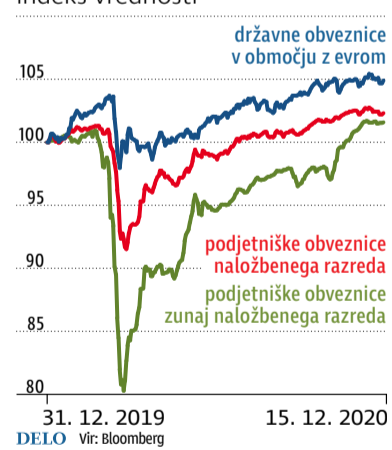
Številke in dogodki leta 2020 so res izjemni, a da ne zaidemo k argumentom za klišejsko trditev o letu za pozabo, bom raje povzel nekdanjega grškega finančnega ministra Varoufakisa, ki je v dogodkih leta 2020 našel nekaj zanimivih odkritij za lastnike obveznic. Ugotavlja, da so države končno pokazale svojo pravo moč (nad interesnimi skupinami), ko so zapirale gospodarstva, podžvaljale podjetja in uvajale policijsko uro. Hkrati so vlade ugotovile, da denar »raste na drevesih« in da ga je dovolj za vse, s čimer se večja veljava moderne monetarne teorije in ene izmed njenih idej, da je držav-

ni primanjkljaj presežek zasebnega sektorja. Izkazalo se je, da je solventnost politična odločitev. Tokrat ni bilo »trojke«, ki bi ustavila bilijonske državne pomoči gospodarstvu in gospodinjstvom. Varoufakis na primeru Grčije prikazuje, da smo kljub večjemu dolgu in nižjemu bruto domačemu proizvodu manj v skrbeh za fiskalno zdravje države kot med grško dolžniško krizo.

Gre za novo normalnost ali je v ozadju velika anomalija? Nekaj uvida ponujajo odgovori, ki so jih z anketiranjem 152 poznavalcev obvezniških naložb pridobili pri Invescu. Dve tretjini jih pričakuje, da bodo

Evrske obveznice

indeks vrednosti

kreditni pribitki v prihodnjih treh letih zrasli. Malo več kot polovica jih meni, da bodo morebitni padci vrednosti podjetniških obveznic kratkotrajni, približno enako jih je tudi zaskrbljenih zaradi likvidnosti na tem trgu, na katerem po mnenju četrtine zdaj vlada naložbeni balonček. A le osem odstotkov jih pričakuje negativne obrestne mere v ZDA (beri: nadaljnjo rast obveznic) v prihodnjih dveh letih.

Povzamemo lahko, da je ravnanje s kreditnimi tveganji nekoliko brezbržno, udeleženci pa se tega zavedajo. Likvidnost ni zgledna, a moč in pripravljenost ameriške cen-

tralne banke sta zagotovilo, da bodo šibkosti na trgu obveznic plitke in kratkotrajne.

V družbi se zanašamo na pričakovanja o okrevanju gospodarskega cikla, ki bi se v sredini leta lahko povečalo, ko (če) zagotovimo zadostno precepljenost, s katero bi odločnejše okrevale tudi storitveni segment. O močnejših inflacijskih pritiskih v letu 2021 še ne razmišljamo, ne izključujemo pa kratkotrajne rasti inflacije v mesecih po koncu trenutnega zaprtja gospodarstva, ko bo pomoč gospodinjstvom našla pot do dobrin. V osnovnem scenariju zato pričakujemo rahlo okrevanje krivulje donosnosti, centralne banke pa bodo še naprej omogočale majhne kreditne pribitke. V tem kontekstu priporočamo izpostavljenost višjemu obrestnemu tveganju pri državnih obveznicah periferne Evrope in podjetniških obveznicah zunaj naložbenega razreda. Varnejši segmenti (na primer državne obveznice osrednje Evrope in podjetniške obveznice naložbenega razreda) so nekoliko bolj občutljivi za pričakovan dvig zahtevanih donosnosti čez leto. Leto 2021 bo zelo verjetno prineslo manj (če sploh) »kapitalskih dobičkov« pri obveznicah, računamo lahko predvsem na tekočo donosnost, pri čemer pa bo treba identificirati tista podjetja in države, ki se jim bo nehalo gledati skozi prste.

Ravnanje s kreditnimi tveganji je nekoliko brezbržno, udeleženci na obvezniških trgih pa se tega zavedajo. FOTO LEONHARD FOEGER/REUTERS

Pravnica toži nekdanjega delodajalca

Aker Solutions Podjetje ji je menda poskušalo preprečiti, da bi spregovorila o poslovnih praksah

Milka Bizovičar

Seetha Kumarasamy, nekdanja uslužbenka največje norveške družbe za naftne storitve Aker Solutions, je na kualalumpurskem sodišču vložila tožbo proti podjetju. Obtožuje ga, da ji je s tožbo leta 2018, ko ji je zaseglo računalnik in je ostala brez zaposlitve, hotelo preprečiti, da bi lokalnim oblastem razkrila njegove poslovne prakse. Malezijska protikorupcijska komisija preiskuje Aker Solutions zaradi domnevnih nepravilnosti pri sklepanju poslov z državnim energetske podjetjem Petronas. Družba je obtožbe zanikala in Kumarasamyjevo obtožila kršenja zaveze o zaupnosti poslovanja. Reuters ob tem navaja, da ni imel možnosti vpogleda v dokumentacijo.

Naftno družbo, ustanovljeno leta 1841, so na začetku tega stoletja temeljito prestrukturirali, zdajšnje ime nosi od leta 2008. Deluje v več kot 20 državah na 50 lokacijah in zaposluje 15 tisoč delavcev. Ukvarja se z inženirskimi posli, ponuja produkte, sisteme in storitve, »potrebne za to, da energetska podjetja lahko odklenejo energijo«.

V decembru je dobila 68 milijonov dolarjev vredno naročilo za izdelavo 550 ton težkega modula za Norske Shell, s katerim bodo nadgradili in izboljšali učinkovitost enega od naftnih polj ob zahodni obali Norveške. Še dvakrat toliko sta vredna projekta v državnem programu Severni sij, v okviru katerega bodo že ta mesec začeli gradnjo polja na morskem

Aker Solutions želi do leta 2030 dve tretjini prihodkov ustvariti s projekti, vezanimi na obnovljive vire. FOTO INTS KALNINS/REUTERS

gladini in sistema na morskem dnu, namenjenega transportu in shranjevanju ogljikovega dioksida. Tega po cevovodih vbrizgavajo v geološke strukture.

Aker Solutions je poslovno priložnost našel tudi na ribjih farmah. S partnerji v panogi ribištva so razvili modul in prejšnji mesec pridobili prvi projekt. »Unovčili bomo znanje in izkušnje iz naftne industrije. Naš cilj je, da do leta 2025 tretjino prihodkov ustvarimo s projekti, vezanimi na obnovljive vire in nizkoogljične rešitve, do leta 2030 pa dve tretjini,« je povedal Karl-Petter Løken, izvršni podpredsednik družbe.

ROBERT ALLEN STANFORD

Prvi osmoljenci bodo kmalu poplačani

Božena Križnik

Po več kot desetletju od razkritja goljufig šokantnih razsežnosti, za katere je bil odgovoren teksaški milijarder Robert Allen Stanford, se odpirajo vrata za poplačilo žrtev njegove Ponzijeve sheme. Kot je sporočilo ameriško zvezno ministrstvo za pravosodje, bo Švica z blokiranih švicarskih računov do konca leta ZDA vrnila 150 milijonov dolarjev, ki naj bi jih porabili za poravnavo. Vračilo denarja je omogočila oktobrska odločitev Švice, da zavrne pritožbe zoper zaplembo premoženja. Pred tem je bilo vrnjenih približno 50 milijonov dolarjev.

Proti zdaj 70-letnemu Stanfordu so leta 2009 uvedli postopek, ker so ga kot večinskega lastnika offshore banke Stanford International Bank (SIB) s sedežem na karibskem otoku Antigva osumili, da je skupaj z nekaj sodelavci vsaj dve desetletji goljufal svoje naivne stranke. Deloval je po modelu Ponzijeve sheme, pri čemer je banka SIB prodajala lažna potrdila o depozitih in tako z obljubami visokih donosov izvlekla tisoče dolarjev iz prihrankov, ki so jih pripadniki ameriškega srednjega sloja namenili za pokojnino. Švica je zaradi omenjene ameriške preiskave že leta 2009 na računih milijarderja Stanforda

zamrznila okoli 200 milijonov dolarjev sredstev.

Leta 2012 so mu dokazali 7,2 milijarde dolarjev goljufig v piramidni shemi, ki jo je po obsegu lahko zasenčila samo Ponzijeva shema Bernarda Madoffa (ta je, v nasprotju s Stanfordom, goljufal bogataše). Stanfordu je nasedlo več deset tisoč vlagateljev iz čez sto držav sveta. Po razkritju prevare so mu zasegli vse premoženje in ga v odmevnem postopku (v katerem ni nikoli priznal krivde, ampak jo je zvalil predvsem na ameriško komisijo za vrednostne papirje) obsodili na 110-letno zaporno kazen. Za primerjavo: Madoffu so tri leta prej naložili 150 let.

Stanford je milijone dolarjev nakazoval iz svoje banke v švicarsko podružnico francoske Societe Generale in od tam financiral svoje razkošne potrebe. Societe Generale se je leta borila z obtožbami, da pri sprejemanju njegovega denarja ni ustrezno upoštevala določil o postopkih proti pranju denarja.

Ameriški zvezni tožilci so ga opisali kot neusmiljenega plenilca, ki je »živel življenje, prežeto z zavajanjem«. Na vrhuncu je slovel kot eden najbogatejših Američanov, čigar premoženje so ocenili na približno 2,2 milijarde dolarjev. Živel je na veliki nogi, imel je floto letal, 100-metrške jahte in celo ekipo za kriket. Z denarjem vlagatelj je financiral svoj razkošni življenjski slog in si privoščil številne tvegane naložbe.

Velik je bil tudi njegov vpliv na Antigvi, bil je največji otoški delodajalec, zato mu je država podelila viteški naziv. A mu ga je po aretaciji odvzela. Ko se je njegov imperij sesul in so zaposleni izgubili delo, je to ogrozilo gospodarstvo celotne države. Poleg tega so vlagatelji od antigovske vlade zahtevali odškodnino v vrednosti 24 milijard dolarjev.

Robert Allen Stanford prestaja 110-letno zaporno kazen.

S Triglav Skladi si zaslužite več. ☎ 080 1019

triglavskladi

triglavskladi.si

NOVARTISOV KARIERNI ZAJTRK
Priložnost za sodelovanje in razvoj

»Na Novartisovem kariernem zajtrku vam odpiramo vrata v svet, v katerem na novo osmišljamo medicino. Soočamo se z največjimi zdravstvenimi izzivi sodobnega časa. Iščemo prebojne znanstvene inovacije za izboljšanje in podaljševanje življenja ljudi. In dokazujemo, da lahko

vrhunski slovenski strokovnjaki resne karierne izzive najdejo pri nas.« S temi besedami vabi Novartis vrhunske strokovnjake naravoslovnih in drugih znanosti, ki jih zanimajo zaposlitvene priložnosti v tem farmacevtskem gigantu (v farmaciji, razvoju, kakovosti, oskrbovalni in nabavni verigi, logistiki, pri vodenju projektov in v operativni odličnosti, finančnih, IT, digitalizaciji, proizvodnih procesih, inženiringu in na drugih področjih), na svoj že šesti karierni zajtrk. Dogodka, ki je vedno takoj po novoletnih praznikih, se je do letos udeležilo več kot 250 strokovnjakov, 21 so jih v Novartis tudi zaposlili. Letos ga bodo izpeljali 5. januarja med 10. in 13. uro prek spleta, in sicer tako, da bodo predstavniki enot v Sloveniji udeležencem na 12 tematskih odrih omogočili

vpogled v delovanje farmacevtske industrije in osvetlili njihove karierne priložnosti.

DELAVNICA
ABC podjetništva

Prvi delovni dan v novem letu bo priložnost za pridobivanje novih spoznanj s področja podjetništva in administrativnega vidika poslovanja ter seznanitev z novostmi, ki jih bo prineslo leto 2021. V spletni delavnici, ki jo sofinancirajo Evropski sklad za regionalni razvoj, slovensko ministrstvo za gospodarstvo in Spirit, bodo 4. januarja ob 12. uri praktično preverili, kaj pomeni biti podjetnik, kakšni so motivi za podjetništvo, kaj je funkcija lastnika, direktorja in zaposlenega, pa tudi, kako v praksi izbrati obliko podjetja. Sledile bodo osnove

davčnih pravil in s tem povezanih obveznosti ter praktični primeri v povezavi z obračuni. Predstavili bodo postopek ustanovitve s. p. in enostavne oblike d. o. o. ter pogoje v ozadju.

STARTUP SCENA
Kako do nepovratnih sredstev

Tovarna podjetjem spet organizira priprave na razpis Slovenskega podjetniškega sklada za mlada inovativna zagonska podjetja P2. Tako bo 7. (in pozneje še 12.) januarja ob 13. uri pripravila uvodno delavnico, na kateri bo ekipa strokovnjakov skupaj z udeleženci ugotavljala, ali njihova ideja in podjetje sploh ustreza pogojem razpisa, na katerem se startupi potegujejo za 54.000 evrov nepovratnih sredstev za

razvoj produkta. Udeležencem ponujajo program priprav. Strokovnjaki jih bodo vodili od prve do zadnje točke razpisa in pripravili na odlično predstavitev na DEMO dnevu. Pomagali jim bodo pri pripravi in prijavi na razpis ter omogočili individualno podporo mentorja. Deset najbolj obetavnih startupov bodo še posebej podprli in jih sprejeli v članstvo. B. K.

